Náučný chodník Kimbiark

Kraj:	Prešovský
Okres:	Poprad
Geomorfologické jednotky:	Podtatranská kotlina a Kozie chrbty
Geologické jednotky:	vnútrokarpatský paleogén a kvartérne glacifluviálne sedimenty a veporské pásmo
Chránené územie:	prírodná rezervácia Bôrik
Prístup:	bus Svit, ZŠ
Východisko:	Svit, Základná škola Komenského 2
Trasa:	Svit, Komenského ul. – S., Hlavná ul. – S., Hraničná ul. – Bôrik (922 m n. m.) – Mengusovce, okraj obce pri cintoríne – nadol po ľavom brehu Popradu – Svit, Hraničná ul. – nadol po pravom brehu Mlynice a Popradu – S., Hviezdoslavova ul. – S., Komenského ul.
Dĺžka, prevýšenie:	13 km, prevýšenie 250 m
Čas prechodu:	4,5 h
Počet zastávok:	12
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2014

Aktuálny stav: Chodník je udržiavaný, informačné panely sú v dobrom stave (2021).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Základná škola, Komenského 2, 059 21 Svit; Urbárske pozemkové spoločenstvo Mengusovce, Mengusovce 36, 059 36 Mengusovce

Poznámka: Náučný chodník vznikol na Základnej škole Komenského ul. 2 vo Svite v rokoch 2012 – 2014 v rámci medzinárodného projektu Comenius – školské partnerstvá, ktorého cieľom bolo posilniť európsku dimenziu vo vzdelávaní prostredníctvom nadnárodnej spolupráce medzi školami. Projekt umožnil učiteľom a žiakom pracovať na spoločnej téme pod názvom „Príroda je koreňom európskeho porozumenia“. Do projektu boli okrem Slovenska zapojené Belgicko, Francúzsko, Poľsko, Rumunsko a Španielsko. Hlavným cieľom spolupráce bolo vytvorenie náučných turistických chodníkov s opisom miestnej fauny, flóry, geologických pomerov ako i významných miest v blízkom okolí.

Upozornenie: V oblasti Mengusoviec sa trasa náučného chodníka nie celkom jasne kríži s (priebežne neznačenou) trasou Náučno-turistického chodníka obcí Batizovce – Gerlachov – Mengusovce – Štôla.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Svit. Mesto západne od Popradu v Popradskej kotline na jej styku s Kozími chrbtami pri rieke Poprad. Je jedným z najmladších na Slovensku – vznikalo v druhej polovici 30. rokov 20. storočia založením veľkej továrne na výrobu umelého hodvábu – viskózových vlákien (viskóza – celulóza získaná z dreva) – rodinou československých priemyselníkov Baťovcov a osady okolo nej. S výstavbou sa začalo po odvodnení močaristých pozemkov obce Veľká na nive a nízkej terase Popradu a Mlynice podľa veľkorysého a v úplnosti nerealizovaného územného plánu českých funkcionalistických architektov Vladimíra Karfíka a Františka Lydie Gahuru v podobnom duchu, ako to bolo v prípade moravského mesta Zlín. Priemyselnú časť mesta od obytnej delil zelený pás. Za ním bola občianska vybavenosť – spoločenský dom s kinosálou, škola s internátom, reštaurácia, ubytovne pre slobodných zamestnancov – a za tým pravouhlá sieť ulíc s rodinnými domami a dvojdomami. Od roku 1937 osada začala používať názov Svit podľa mena prvého tunajšieho Baťovho podniku: **S**lovenské **vi**skózové **t**ovárne; od Veľkej sa osamostatnila v roku 1946. V 50. rokoch 20. storočia sa pôvodná továreň rozdelila na dva podniky: Chemosvit (výroba umelých vlákien, fólií, celofánu) a Tatrasvit (výroba bielizne a pančuchového tovaru). Štatút mesta obec získala v roku 1962. Jedinou stavebnou národnou kultúrnou pamiatkou v meste je funkcionalistická výpravná budova železničnej stanice Svit, projektovanou už Baťovými architektmi, ale vybudovanou až po druhej svetovej vojne (pozri samostatné heslo). V časti budovy stanice sídli múzeum Baťa pod Tatrami (samostatné heslo).

Červená kolónia. Štvrť rodinných domov vo Svite, ktorú dal postaviť podnikateľ Jan Antonín Baťa pre robotníkov a zamestnancov svojej továrne na výrobu umelého hodvábu v 30. rokoch 20. storočia. Pomenovanie je od charakteristickej úpravy domov – vonkajšie múry zostali tehlové, neomietnuté, a údajne tak boli z pohľadu vtedajších zákonov nedokončené a platili sa za ne nižšie dane. Tento druh

výstavby praktizoval Baťa vo všetkých krajinách, kde pôsobil. Podobné mestá sú aj v Česku, Poľsku, Maďarsku, dokonca i Francúzsku, na Slovensku má podobnú architektúru ešte Partizánske (kedysi Baťovany). Kolóniu, od továrne oddelenú zeleným pásom, tvoria jedno- a dvojdomy so záhradkami, v ktorých obyvatelia nemohli ani budovať prístavby ani chovať hydinu. V posledných desaťročiach došlo pri rekonštrukčných prácach k mnohým fatálnym dispozičným i povrchovým úpravám pôvodných domov (súkromných ale i niektorých s celomestskou funkciou), čím tento unikátny charakter mesta a pamiatka architektúry 20. storočia ako celok zaniká.

Prírodná rezervácia Bôrik. Chránené územie vyhlásené v roku 1991 na ochranu významnej botanickej lokality na triasových dolomitoch chočského príkrovu (hronika) na juhozápadom svahu nápadného vrchu **Bôrik (922 m n. m.)** vo výbežku Kozích chrbtov do Popradskej kotliny medzi Mengusovcami a Svitom, kde sa stretávajú dealpínske, prealpínske a xerotermné prvky flóry a vegetácie. Prevládajúcimi lesnými spoločenstvami sú reliktné borovicové lesy s bohatým bylinným podrastom. Náučný chodník vedúci cez celý vrch Bôrik dostal pomenovanie podľa jeho ľudového názvu – **Kimbiark**.

Železničná stanica Svit. Výpravná staničná budova na železničnej stanici Svit na severnom okraji mesta na dvojkoľajnej elektrifikovanej trati č. 180 Košice – Žilina, národná kultúrna pamiatka, výnimočná technická – architektonická a urbanistická – pamiatka. Pôvodný projekt železničnej stanice mesta, ktoré vznikalo ako vízia Tomáša Baťu s predpokladaným nárastom až do 50 tisíc obyvateľov, vypracoval zrejme architekt Josef Holeček už v roku 1939, no pre vojnové udalosti sa s výstavbou začalo až v roku 1948 (po znárodnení Baťových firiem) a táto trvala až do roku 1969. Funkcionalistický objekt budovy stanice vo svahovitom teréne očividne s naddimenzovanými proporciami je čelnou fasádou je orientovaný k juhu smerom k trati a nástupištiam. Prístup peších od mesta k nej umožňuje podchod pod traťou ukončený travertínom obloženým dvojramenným schodišťom. Ústredná hala s kupolovým stropom, otvorená cez dve podlažia, je vo vnútri i zvonka obkolesená galériou (balkónom), resp. priebežnou ochodzou s terasami na jej koncoch. Charakteristikou stavby je veľkorozmerné oblúkom ukončené okno v priečelí s vitrážou od akademického maliara, grafika a ilustrátora Vojtecha Stašíka (1915 – 1978) z roku 1963 a oceľová konštrukcia s názvom stanice a symbolom železnice. Stanica Svit nahradila pôvodnú stanicu Batizovce. Celý areál stanice ako aj železničná trať s nástupišťami prešli začiatkom 20. rokov 21. storočia rekonštrukciou a modernizáciou, pričom celkom zanikol pohľad na osobitú architektúru budovy stanice.

Múzeum Baťa pod Tatrami. Neveľké múzeum v priestoroch železničnej stanice Svit, ktorého expozícia je zameraná na predstavenie morálnych zásad a podnikateľských princípov bratov Tomáša a Jana Antonína Baťovcov a históriu vzniku fabriky a robotníckej osady vo Svite od roku 1934 po rok 1939. Prezentuje urbanistický koncept „ideálneho mesta“ s fabrikou so svetovo unikátnou technológiou výroby umelého hodvábu a priesvitného obalového materiálu. Múzeum vzniklo v roku v roku 2018 z iniciatívy občianskeho združenia Rozpuk, ktorého predsedu, Ing. Vladimíra Zentka, treba v prípade záujmu o prehliadku vopred kontaktovať (tel. 0903 673 865). Vstup do múzea je zo západnej terasy budovy stanice.

Popradská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Štrbským sedlom, Šuňavou, Hôrkou, Kežmarkom, Podolíncom, Lendakom a osadami mesta Vysoké Tatry. Na severozápade susedí s Tatranským podhorím, Liptovskou kotlinou (s nimi tvorí Podtatranskú kotlinu), na juhu s Kozími chrbtami, východe Levočskými vrchmi a severe Spišskou Magurou. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu v zrážkovom tieni Tatier vo výškach zhruba 590 – 900 m n. m. Je vyplnená mohutnými kvartérnymi glacifluviálnymi sedimentmi vo forme terasovaných kužeľov pod vysokotatranským úpätím (štrky, štrkopiesky, balvany) a terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky), prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny

(flyš: pieskovce a ílovce). Tieto miestami výraznejšie vystupujú nad zvlnený reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami ako vyššie pahorky. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Gánovce).

Kozie chrbty. Horský geomorfologický celok na severnom Slovensku členitého pôdorysu, pretiahnutého východo-západným smerom, medzi Liptovským Hrádkom, Liptovskou Tepličkou, Jánovcami, Svitom a Važcom prevažne charakteru vrchoviny. Ide o mladú kvartérnu hrásť, na východe ostro vyčnievajúcu nad susednými kotlinami – Popradskou a Hornádskou, dosahujúcu južne od Svitu Kozím kameňom 1 256 m n. m. Okrem Podtatranskej kotliny (resp. jej dvoch častí – Popradskej a Liptovskej kotliny) a Hornádskej kotliny sa na juhozápade stýka v doline Čierneho Váhu z Nízkymi Tatrami. Svojráznou črtou georeliéfu tohto pohoria sú hlboké sedlá (tzv. suché sedlá, wind gap), deliace chrbát na niekoľko viac-menej izolovaných častí. Tieto sedlá, ktoré dnes využívajú komunikácie, sú pozostatkami starých dolín vodných tokov, odvodňujúcich pred poklesom Vikartovskej priekopy – priekopovej prepadliny tvoriacej najzápadnejšiu časť Hornádskej kotliny západne od Hrabušíc – severné svahy Nízkych Tatier. Kedysi dlhšie toky Bystrá a Vernársky potok, dnes ústiace do Hornádu, sa pôvodne vlievali do Popradu. Vplyvom mladých tektonických procesov tu došlo k zmenám riečnej siete. Na zlomy sa viaže výskyt minerálnych prameňov. Pohorie má zložitú geologickú stavbu. V západnej časti prevažujú karbonátické horniny mezozoika (vápence, dolomity) s výskytom krasových javov (Važecká jaskyňa). Východnú časť budujú permské pieskovce, ílovité bridlice, bazalty a andezity. Pohorie spadá do mierne teplej až chladnej klimatickej oblasti, je pokryté lesmi s prevahou smreka s prímesou smrekovca a borovice lesnej a nedostatkom buka, čo signalizuje zvýšenú kontinentalitu klímy. Strmé južné svahy nad Hornádskou kotlinou porastajú reliktné teplomilné dubiny s teplomilnými druhmi v podraste – ide o najsevernejšiu oblasť výskytu duba zimného na Slovensku.

Názvy informačných panelov

1. ZŠ Komenského 2
2. Červená kolónia
3. Archeologické nálezisko
4. Panoráma Vysokých Tatier
5. Panoráma Nízkych Tatier a Kozie chrbty
6. Fauna
7. Flóra
8. Geológia masívu Bôrik
9. Dendrológia
10. Ochotnícke divadlo Mengusovce
11. Mengusovce
12. Rešpektujme prírodu

Informačné panely 7 a 8 sú v teréne osadené v opačnom poradí.

Náučný chodník Klinčiarik
ČERVENÁ KOLÓNIA

NÁUČNÝ CHODNÍK KOMÁROK
PANORÁMA VYSOKÝCH TATIER

Mengusovce
Batizovce

